

Innst. S. nr. 165

(1999-2000)

Innstilling fra næringskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Øystein Hedstrøm, Per Sandberg og Terje Knudsen om å oppheve reguleringen av fjærkresektoren ved å ta denne sektoren ut av lov til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror

Dokument nr. 8:60 (1998-1999)

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Forslagsstillerne mener tiden er moden for en endring av omsetningssystemet og deregulering av fjærkremarkedet for å oppnå like rammevilkår for private aktører og samvirket samt muliggjøre lavere forbrukspriser.

Med hjemmel i lov til å fremja umsetnaden av landbruksvaror av 1930 (omsetningslova) har Omsetningsrådet vedtatt en rekke retningslinjer og regler som markedsaktørene må rette seg etter, og som er bakgrunnen for den regulering som vi i dag ser i det norske landbruksmarked. Dette regelverket fastsetter bl.a. hvilket reguleringstiltak som er tilskuddsberettiget.

Omsetningsrådet baserer seg på inntekter fra en varierende omsetningsavgift fra produsenter, samt bevilgninger over Jordbruksavtalen. Selv om alle produsenter må betale omsetningsavgift til Omsetningsrådet, er det hovedsakelig Landbrukssamvirket som får støtte. Derfor mener forslagsstillerne at Omsetningsrådets virksomhet er konkurransevridende og representerer en styrking av Landbrukssamvirket på bekostning av private produsenter.

I 1992 fremla regjeringen St.prp. nr. 8 (1992-1993) Landbruk i utvikling. Her ble det lagt vekt på økt bruk av produksjonsnøytrale støtteformer samt at markedet burde brukes mer aktivt til å påvirke produksjonsvolum og pris. Det ville bidra til at jordbruket selv i større grad tok ansvaret for overskudd. Det fremheves bl.a. at:

"Mer effektive og offensive omsetnings- og foredlingsledd og næringsmiddelindustri vil være avgjørende for at landbruket skal kunne møte en sterkere konkurranse situasjon på hjemmemarkedet (...) Regjeringen ønsker å redusere reguleringsekspert av overproduksjon med karakter av dumping. Prismekanismen bør i sterkere grad enn i dag regulere balansen mellom tilbud og etterspørsel i markedene for jordbruksprodukter."

Forslagsstillerne ønsker i dette dokumentet først og fremst å rette et kritisk søkelys på markedsløsningene for fjærkre. For fjærprodukter er det kort periode fra beslutning om produksjon til produktet er klart for salg. Dette burde gjøre det mulig å foreta produksjonsplanlegging med tilpasning av produksjonen til det innenlandske forbruket. I utgangspunktet skulle derfor markedene for fjærkre være håndterlige med tanke på å unngå overskuddsproduksjon og oppnå mer effektiv ressursbruk også uten offentlig markedsregulering.

Følgende forslag fremmes i dokumentet:

"Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag slik at markedsreguleringen av fjærkre, med hjemmel i lov til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror, oppheves."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Erling Brandsnes, Gunnar Breimo, Mimmi Bæivi, Karin Kjølmoen, Kjell Opseth og Rita Tveiten, fra Kristelig Folkeparti, Randi Karlstrøm og Jon Lilletun, fra Senterpartiet, lederen Morten Lund, og fra Venstre, Leif Helge Kongshaug, viser til forslaget i Dokument nr. 8:60 (1998-1999). Flertallet viser til brev fra Landbruksdepartementet av 28. januar 2000. Flertallet er enig i Landbruksdepartementets vurdering og går ikke inn for å ta fjørfesektoren ut av omsetningslovens bestemmelser. Flertallet foreslår derfor at forslaget avvises. Brevet fra Landbruksdepartementet følger som vedlegg til denne innstillingen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Øystein Hedstrøm og Terje Knudsen, og fra Høyre, Ansgar Gabrielsen og Ivar Kristiansen, viser til at "mellombels lov til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror av 1930" ble innført som en kriselov. Denne kriseloven gjelder fremdeles for omsetning av jordbruksvarer, om lag 70 år etter.

Selv om lov til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror er blitt endret, og Omsetningsrådet har en noe annen sammensetning, vil disse medlemmer peke på at det er de samme prinsippene som ligger til grunn for omsetningen av jordbruksvarer i dag som det var på 30-tallet.

Disse medlemmer viser til at det i St.prp. nr. 8 (1992-1993) Landbruk i utvikling ble lagt vekt på økt bruk av produksjonsnøytrale støtteformer samt at markedet burde brukes mer aktivt til å påvirke produksjonsvolum og pris.

Disse medlemmer vil peke på at daværende Arbeiderpartiregjering understreket "at produsentene er selvstendige næringsdrivende med et eget ansvar for tilpasning til de rammevilkår som til enhver tid er tilstede". I nevnte proposisjon slås det videre fast at "markedsmulighetene må danne grunnlaget for å utgjøre en vesentlig del av produksjonsinntektene".

Disse medlemmer vil påpeke at det for fjærkreprodukter er kort periode fra beslutning om produksjon til produktet er klart for salg. Dette burde også gjøre det mulig å foreta produksjonsplanlegging med tilpasning av produksjonen til det innenlandske forbruket.

Disse medlemmer mener at markedene for fjærkre skulle være håndterlige med tanke på å unngå overskuddsproduksjon og oppnå mer effektiv ressursbruk også utenfor markedsregulering.

Disse medlemmer vil videre understreke at produksjonen av regulerte produkter, som kylling, er igangsatt som ren næringsvirksomhet, og bør også

betraktes som ren næringsvirksomhet. Produksjonen har heller ingen stor landbrukspolitisk betydning og omfatter svært få produsenter.

Disse medlemmer mener at Omsetningsrådets regler uansett bør oppheves for kylling.

Disse medlemmer viser til forslaget i Dokument nr. 8:60 (1998-1999) og vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag slik at markedsreguleringen av fjærkre, med hjemmel i lov til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror, oppheves."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag slik at markedsreguleringen av fjærkre, med hjemmel i lov til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror, oppheves.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og til det som står foran, og rå Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Dokument nr. 8:60 (1998-1999) - forslag fra stortingsrepresentantene Øystein Hedstrøm, Per Sandberg og Terje Knudsen om å oppheve reguleringen av fjærkresektoren ved å ta denne sektoren ut av lov til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror - avvises.

Oslo, i næringskomiteen, den 4. mai 2000

Morten Lund
leder

Gunnar Breimo
ordfører

Kjell Opseth
sekretær

Vedlegg**Brev fra Landbruksdepartementet, statsråden til næringskomiteen, datert 28. januar 2000****Vedr. Dok 8:60 (1998-1999) om fjærkresektoren**

I Dokument nr. 8:60 (1998-99) fremmes forslag fra stortingsrepresentantene Øystein Hedstrøm, Per Sandberg og Terje Knudsen om å oppheve reguleringen av fjærkresektoren ved å ta denne sektoren ut av lov til å fremja umsetningen av jordbruksvarer.

Dersom fjærkresektoren tas ut av omsetningsloven vil dette medføre en avvikling av tre viktige virkemidler i markedsreguleringssystemet:

- markedsreguleringen (avsetningstiltak) for egg og fjørfekjøtt (kylling)
- faglige tiltak innen fjørfesektoren
- opplysningstiltak

Jeg vil også understreke at disse tiltakene er produsentfinansierte gjennom innkreving av omsetningsavgiften.

I. Markedsreguleringen (avsetningstiltak) for egg og fjørfekjøtt

Jeg vil først gi en vurdering av markedsreguleringen for fjørfesektoren. Regjeringen har gitt en bred gjennomgang av markedsreguleringen av jordbruksvarer i St.meld. nr. 19 (1999-2000) Om norsk landbruk og matproduksjon (se vedlegg). Departementet vil også vise til Innst. S. nr. 287 (1995-96) fra næringskomiteen om jordbruksoppgjøret 1996 vedrørende egg- og fjørfefbransjen hvor det heter:

"Komiteens flertall,... ber om at det blir vurdert om markedsreguleringen kan overtas av det enkelte slakteri/pakkeri i et forpliktende samarbeid med sine produsenter. Den korte produksjonssyklusen, et begrenset antall produsenter og få slakterier/pakkerier gjør dette etter flertallets mening mulig å tilpasse produksjonen til markedet."

Markedsreguleringen for blant annet fjørfesektoren ble vurdert av en arbeidsgruppe som gjennomgikk bestemmelsene vedrørende private (ikke samvirkebaserte) aktørers deltakelse i markedsreguleringen. Arbeidsgruppen avga sin rapport januar 1996. Med grunnlag i denne rapporten og departementets vurderinger av reguleringen av egg og fjørfekjøtt avga departementet sine vurderinger om bruk av produksjonsregulering som grunnlag for avvikling av markedsregulering. Jeg viser til kap. 9.3 om kjøtt og egg i St.prp. nr. 70 om jordbruksoppgjøret 1997:

"Etter departementets syn er det vanskelig å finne en praktisk løsning som samtidig oppfyller mål om stabile priser for produsentene og hensynet til effektiv konkurranse i markedet. Et forpliktende samarbeid om markedsreguleringen mellom de enkelte grossister og

deres leverandører vil innebære en løsning med kontraktproduksjon. Dette vil etter departementets syn innebære en betydelig strengere etableringsbegrensning enn i dag, og at markedsreguleringsfunksjonen ikke vil kunne ivaretas på en slik måte at betydelige prissvingninger i markedet unngås.

Dersom samvirke ikke skal kunne ha en markedsregulatorfunksjon, kan det heller ikke forventes at den forpliktende del av jordbruksavtalebestemmelsen om ansvar for markedsprisuttak og mottaksplikt og forsyningsplikt kan videreføres for disse produksjoner. Det vil i praksis innebære en avvikling av markedsreguleringen. Mottaksplikten bidrar til å sikre brukerne avsetning for deres produkter og muliggjør en geografisk fordeling av produksjonen. Med avvikling av reguleringen og mottaksplikten kan fjørfefbransjen i stor grad bli en næring hvor det er vanskelig for nye produsenter til å starte opp produksjon. Eksklusive leveringsrettigheter med eggpakkeri/fjørfeslakteri kan bli en etableringssperre innen sektoren.

Spesielt for eggproduksjon har man bla. pga produksjon av foreldredyr en så lang produksjonssyklus at det vil være vanskelig å nytte kontraktproduksjon som eneste regulering av tilbud i forhold til etterspørsel."

Jeg vil her legge til at også for produksjon av slaktekylling har man en relativt lang produksjonssyklus. For å redusere risikoen for at smittestoffer skal følge import av dyremateriale, importeres egg til besteforeldredyr. I forkant av produksjonsperioden for slaktekyllingen som forbruker kjøper hos detaljist går det derfor med om lag ett år til produksjon av besteforeldre- og foreldredyr. Jeg vil også vise til de videre anførsler i St.prp. nr. 70 (1996-97) om dette spørsmålet:

"En produksjonsregulering alene vil derfor neppe kunne klarere markedet til enhver tid, og det må forventes større prissvingninger i markedet. Departementet vektlegger også at markedsreguleringen gjør det mulig å jamne ut sesongmessige og geografiske forskjeller i produksjonen av egg og fjørfekjøtt. ...

Med bakgrunn i de ovennevnte momenter er partene enige om at en ikke bør avvike det nåværende markedsreguleringssystem for egg- og fjørfekjøttbransjen."

Når det gjelder vurdering av eventuell avvikling av den nåværende markedsregulering for fjørfekjøtt, som kun omfatter slaktekylling, legger jeg til grunn de samme vurderinger som er gitt i St.prp. nr. 70 (1996-97). Jeg vil også legge til at etter siste billigsalg av kylling har Omsetningsrådet endret sine retningslinjer, slik at uavhengige private fjørfeslakterier nå kan få samme kompensasjon for lageroppbygging ved billig-levering av kylling som markedsregulator.

I Innst. S. nr 292 (1996-97) fra næringskomiteen om jordbruksoppgjøret 1997 sluttet flertallet av komiteens medlemmer seg til de retningslinjer avtalepartene trakk opp for de markedsregulerende tiltak for egg og fjørfekjøtt.

Jeg vil vise til St meld nr. 19 (1999-2000) "Om norsk landbruk og matproduksjon" vedrørende markedsregulering av jordbruksvarer. Balansering av matvaremarkedene er en hovedutfordring i landbrukspolitikken, og overproduksjon er et problem i mange land. I Norge har jordbruket gjennom avtalesystemet rett til å forhandle om målpriser. Samvirkets prisansvar og markedsreguleringen gir jordbruket et virkemiddel til å ta ut priser i samsvar med jordbruksavtalens forutsetninger. Det er importvernet og muligheten til å iverksette regulerings tiltak finansiert av omsetningsavgift, som gir jordbruksavtalens målpriser reell verdi. Overproduksjon reduserer lønnsomheten både gjennom tilbudsoverskudd som presser prisene og ved kostnader til regulerings tiltak. Siden jordbruket selv bærer det økonomiske ansvaret for eventuell overproduksjon, er det viktig at jordbruket har avgjørende innflytelse på markedsreguleringen. Det er imidlertid viktig å understreke at det er prisfastsettingen som er hovedvirkemidlet for å unngå permanente overskuddsproblemer, mens markedsreguleringen skal håndtere temporære overskudd og regionale tilpasninger mellom etterspørsel og tilbud.

Markedsreguleringen forutsettes å ha en konkurranseøytral effekt når en ser alle rettigheter og plikter under ett for de samvirkeaktører som er tildelt rollen som markedsregulator innen sitt produktområde. Organiseringen av markedsreguleringen er gjennomgått flere ganger for å vurdere mulige konkurransevidende effekter i verdikjeden for kjøtt, egg og grøntsektoren. Det har vært konkludert med at disse effektene er små slik markedsreguleringen har blitt praktisert når alle rettigheter og plikter ses under ett. Det viktigste argumentet mot deltakelse fra aktører utenfor samvirket i reguleringen er at det vil bety større grad av samarbeid mellom aktørene og dermed redusert konkurranse i markedet.

Når det gjelder konkurransen i verdikjeden, markedsreguleringen av jordbruksvarer i Norge jamført med andre land og vurdering av markedsregulerings-systemet for øvrig, vises det til St.meld. nr. 19 (1999-2000), pkt. 5.2.2 om markedsordninger og markedspolitikk (jfr. vedlagte kopi).

II. Faglige tiltak innen fjørfesektoren

Når det gjelder faglige tiltak i fjørfesektoren, så omfatter dette 8,0 mill kroner for inneværende år. Dette

gjelder drift av Fagsenteret for fjørfe samt midler til ulike viktige utviklingsprosjekt hvor resultatene skal gi felles nytte for hele fjørfenæringa. Dette arbeidet omfatter bl.a. forutvikling, forbedring av slaktekvalitet, kvalitetssystemer i landbruket (KSL), effektivitetskontroll og ikke minst arbeid knyttet til fjørfehelsen. Jeg vil her vise til at debatten i den senere tid rundt fjørfesektoren understreker betydningen av å opprettholde en god dyrehelsesituasjon.

Dersom muligheten til å nytte omsetningsavgiftsmidler til felles faglige tiltak fjernes, må en forvente at arbeidet innen de aktuelle områder blir redusert. Spesielt mindre private markedsaktører vil trolig få problemer med selv å gjennomføre tiltak knyttet til for eksempel dyrehelse. Dette vil igjen kunne medføre tap av markedsandeler for bedriftene og redusert matvaretrygghet for forbruker.

I denne sammenheng vil jeg understreke at det er en klar forutsetning fra myndighetenes side at maten som frambyes i Norge skal være helsemessig trygg og frambyes på redelig vis. Dersom det kan påvises at offentlige bestemmelser og kontrollen av disse ikke har vært god nok, vil dette bli fulgt opp av departementet og kontrollorganene. Det er derfor viktig at bransjen selv har mulighet til å gjennomføre de nødvendige tiltak, og dette bl.a. gjennom de felles faglige tiltak finansiert med omsetningsavgiften.

III. Opplysningstiltak

Det tredje hovedelement av aktiviteter med grunnlag i omsetningsloven er informasjonsarbeid. Dette er også tiltak som skal gi felles nytte for hele fjørfenæringen. I fjørfesektoren skjer dette gjennom Opplysningskontoret for egg og hvitt kjøtt som er fullt ut finansiert med omsetningsavgiftsmidler. Deres arbeid skal ikke bare bidra til å øke forbruket av egg og fjørfekjøtt, men også generelt medvirke til økt kunnskap hos forbrukerne om kosthold og matlaging. Dette er med på å gi viktige bidrag når det gjelder kostvaner og helse for forbrukerne.

Ut fra det som her er anført, mener jeg at lov til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror fortsatt skal omfatte fjærkresektoren ut fra både markedsreguleringen, de felles faglige tiltakene og informasjonsarbeidet som gjennomføres.